

A 1818/välfärd**Behandlas i** Utskottet för välfärd i NordenUtskottet för välfärd i Nordens betänkande över
Medlemsförslag om ökad trygghet med New York-modellen**Förslag**

Utskottet för välfärd i Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

*att de nordiska länderna ser över vilka lärdomar som kan dras från New York-modellen och hur de kan användas i de nordiska länderna.***Bakgrund**

Att upprätthålla lag och ordning är en av statens kärnuppgifter. Om inte polisen lyckas skapa trygghet och klara upp brott riskerar tilltron till rättssystemet och staten att urholkas. Medborgarna i de nordiska länderna har i regel haft stort förtroende för rättssystemet. Dock visar rapporter från Brottsförebyggande rådet i Sverige en ökad oro för brottslighet och minskat förtroende för rättsväsendet¹, vilket är särskilt påtagligt i socialt utsatta områden.² För att vända denna utveckling anser den Konservativa gruppen i Nordiska rådet att de nordiska länderna bör försöka dra lärdom av New Yorks lyckosamma kamp mot brottsligheten och New York-modellen.

Från hög kriminalitet till en av världens tryggaste städer

Från att under 1980-talet ha varit mycket brottsdrabbad och otrygg anses miljonstaden i dag vara en av USA:s och världens tryggaste storstäder. Den allmänna brottsligheten har sedan 1990 har gått ner med 81,8 procent, rånen har minskat med 87,1 procent, antalet mord med 87 procent³.

En viktig del i den minskade brottsligheten tillskrivs tidigare chefen för tunnelbanepolisen, Bratton, som införde nolltolerans mot friåkare men även mot bland annat klotter. Friåkare dömdes av jourdomstol till böter. Om friåkarna visiterades framgick att var femte antingen var efterlyst eller bar på narkotika samt att var tionde var bevapnad. Antalet vapen i New York minskade till följd av denna åtgärd. Tunnelbanevagnar med klotter togs ur trafik tills de var rena och känslan av trygghet ökade bland New Yorks resenärer.

¹ BRÅ 2018 Sammanställning av centrala resultat från Nationella trygghetsundersökningen 2017

² BRÅ 2018 Relationen till rättsväsendet i socialt utsatta områden

³ År 2018, CompStat Citywide Report Covering the Week 8/19/2019 Through 8/25/2019

Metoden som tillämpades, The Broken Windows Theory bygger på logiken att om ett fönster krossas utan att lagas krossas snart ett till. En negativ spiral tar vid med ökad kriminalitet, värdesänkningar på fastigheter och växande otrygghet. Små brott leder till stora brott. Metoden tillämpades inte bara av polisen; The Bryant Park Corporation (BPC) är ett annat exempel. BPC bildades 1980 för att återställa den historiska parken Bryant Park, som drabbats av en allvarlig nedgång under 1970-talet. BPC såg till att parken blev ren, snygg och trygg. Bryant Park gick från att kallas Needle Park till att vara en av New Yorks mest uppskattade parker. Projekt som de i transportsystemet och Bryant Park har lett till att New York idag är en trygg stad.

Det finns också andra viktiga faktorer som samverkar med nolltoleransen. Forskare som studerat New Yorks framgångssaga, lyfter fram polisens mellancheferns ansvar för resultaten i polisdistrikten.⁴ Bratton blev senare polischef för NYPD och introducerade CompStat – ett statistiksystem som fortfarande är i bruk och där antalet brott noteras veckovis. CompStat används också som ett medel för att få bättre kontroll över den polisiära verksamheten. Uppdaterad statistik publiceras varje vecka på polisens hemsida. Det sker också veckovisa möten vid New Yorks huvudpoliskontor där varje distriktschef får gå igenom sin kommande planering för polisledningen. Dessutom ska distriktscheferna göra uppföljningar från tidigare möten. Det tydliga ansvarsutkrävandet har skapat en resultatinkriktad organisationskultur. En viktig del är att CompStat inte handlar om uppkärade brott utan om anmälda. Att förhindra brott och minska brottsligheten sätts i fokus. Användningen av CompStat för att urskilja brottsmönster och prioritera polisarbetet har visat sig effektivt även utanför New York. I de städer som använt metoden har brottsligheten sjunkit med mellan 5 och 15 procent.⁵

Trots att det finns stora skillnader, dels mellan de nordiska länderna, dels jämfört med New York, går det att dra viktiga lärdomar av New York-modellen.

Utskottets synpunkter

Samtliga medlemmar tycker att det är viktigt med trygghet i de nordiska samhällena. Förslaget fick stort stöd av Sverigedemokraterna, som länge förespråkade New York-modellen i Malmö.

Den socialdemokratiska gruppen däremot, menade att forskning visar att New York-modellen inte har varit så verkningsfull som man tidigare trott utan att det i stället varit andra orsaker till den minskade brottsligheten i New York. De menade att det finns andra modeller som är verkningsfulla. De önskar också en diskussion om huruvida politiker ska tala om för polisen hur de ska arbeta.

Nordisk grön vänster efterfrågar vilka faktiska resultat man sett av New York-modellen och menar att den forskningen bekräftar är att jämlika samhällen är samhällen där det begås färre brott, där färre använder droger, där mäns våld mot kvin-

⁴ Frank E Zimring, *The City That Became Safe: New York's Lessons for Urban Crime and Its Control*, Oxford University Press; 1 edition (November 23, 2011)

⁵ Brennan Center for Justice, 2015, WHAT CAUSED THE CRIME DECLINE?

nor är mindre. De tycker att det fel att satsa enbart på rättsliga och polisiära metoder även om det är självklart att rättsväsendet måste hänga med när det bildas nya metoder inom gängkriminaliteten mm. De anser att den bästa lösningen vore att satsa på ökad jämlikhet och se till att minska klyftorna i våra samhällen. Att som i USA ha fler svarta män i fängelser än på universiteten är fel och det är vad den här typen av förslag leder till.

Norden, den 27. oktober 2020

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Høgni Hoydal (T)

Inga Sæland (ff)

Kaisa Juuso (saf)

Kasper Roug (S)

Kim Berg (sd)

Liselott Blixt (DF)

Maria Stockhaus (M)

Nina Sandberg (A)

Outi Alanko-Kahiluoto (gröna)

Per-Arne Håkansson (S)

Pirkka-Pekka Petelius (gröna)

Soleig Sundbø Abrahamsen (H)

Solveig Horne (FrP)